

007
f. 8p

Tom. 74

1. 8
2.
3.
4. 8
5. 0
6. 8
7. 8
8.
9. 0
10. 2
11.
12. 12
14.
15. 8
16.
17.

II.

EXP HYSICIS
De
RATIONE
BRUTORUM
PRÆSIDE
M. JOH. ERNESTO

Gering/

publicam disputationem habebit

Gottfried Haupt/

Torgens. Misn.

In Auditorio Minori

Ad diem XV. Februar.

horis matutinis.

Olim *Witteberga*, 1665. edita,

Nunc verò

ERFURTI, Stanno MÜLLERIANO

1706, recusa.

EXP. PHYSICIS
D.
RATIONE
BRUTORUM
PRAE
M. JOH. ERNESTO

publicam dissertationem habebit

Wolfgang

Torgent. Min.

In Auditorio Minori

Ad diem 21. Februarii

horis matutinis.

Olim W. Weber, 1865. edita

Nunc vero

BRUNNEN

1865. edita

PRÆLOQVIUM.

Nter omnia, qua sapientissimus Rerum Ar-
bitr, pro immensa & ineffabili sua beni-
gnitate primitus condidit, inq̄, scenam hu-
jus Universi introduxit, procul dubio homo
præeminet, primasq̄, sibi vendicat partes.
In hoc enim absolutissima Natura delicia recondita sunt,
ut pote in quem omne id collatum est, quod vel rectitudi-
nis, vel pulchritudinis, vel alius cuiusdam ornamenti
titulum meretur, ita, ut qua sigillatim in singulis tan-
quam augustiora aliàs admiramur corporibus, in homi-
ne ceteris in *unvergleichlich* & epitome totius orbis contractius
eoq̄, nitidius conspicere nostrum curvis liceat. Hec quidem
nullo non tempore viderint sapientes, hominisq̄, quas præ
reliquis, hisce in terris, creaturis obtinet, prærogativas
probe pensitaverint, dubii admodum fuerunt, quibus
verbis easdem satis exprimerent. Unde autem tanta
hominis nobilitas & præstantia exsurgit? Certè à nulla
alia re, quam ab ipsa Ratione, qua benignissimum Nu-
men hominem prædidit, quam in rem non minus verè ac
lepide disserit SENECA, Hoc unum est, inquit, quo
antecedit animalia homo, Deos sequitur. Ratio proprium
hominis bonum est: cætera illi cum animalibus satisque
communia sunt. Valet? & leones. Formosus est? &
pavones. Velox est? & equi. Non dico, in his omnibus
vincitur. Non quare, quid in se maximum habet, sed
quid suum. Corpus habet? & arbores. Habet impetum

Et motum? Et bestia Et vermes Quid in homine proprium? Ratio, hac recta Et consummata felicitatem hominis parit. Hac ratio, docente Scaligero, anima ipsius animae est. Ex hac ratione promanant alterum quoddam hominis axioma amplissimum, quod vario Et articulato sono animi sensa depromere, aliisque communicare valet; imò tertium provenit, quod secundum rationis dictamen varias easque tales operationes perficere potest, ad quas nullum reliquorum animantium assurgeret unquam. Sed quò major hominis dignitas est, per Et propter Rationem, quam Deus Et natura indulgentissimè ipsi concessit, tantò major cura habenda est, ne vel quicquam eidetrahatur, atque infra nobilitatis statum longissimè abiciatur homo, quod maxime fore existimo, si vanissimis vulgi, vel etiam aliorum, qui supra id sibi sapere videntur, opinionibus relinqueretur locus. Multa hodie prostant de homine quoque sententiae, quas si propius consideres, tantum abest, ut hominis dignitati Et nobilitati fauveant, ut potius eandem non modo obfuscent, sed Et penitus ferme evertant. Huc merito Et illa referenda est opinio, quã quidam, lubricis innixi argumentis, existimant, non minus brutis, quam homini competere Rationem unã cum illis, quae ex istã originem ducunt. Hec asseritio, quantum inter alia homini detrahat, quis quãso non videt? Revocabimus ergò, bono cum Deo, istam opinionem paulo accuratius ad Examen sanioris Philosophiae, eoque ipso non modo huius, sed Et hominis dignitatem vindicabimus.

§. I.

NE frustra tractationem hanc de *Ratione Brutorum* suscepisse, & cum larvis tantum pugnare videamur, sub auspicio statim nostri laboris eos adducemus, quorum persuasio, ac si bruta ratione polleant, nobis hanc inunxit operam. *Plutarch. l. 5. de placit. Philosoph.* commemorat *Anaxagoram, Platonem & Diogenem*, quod *Rationem* brutis tribuerint. Idem de *Anaxagora & Democrito* docet *Aristot. l. 1. de Anima*, teste *Bodin. l. 4. Tb. Nat. p. 437.* *Plutarchus* ipse, uti constat, inter opuscula sua duo conscripsit, quorum unius argumentum est, ἀλογα λόγῳ κρηῖστα, i. quod bruta animalia *Ratione* utantur, alterius verò, utra animantium plus *Rationis* habeant, terrestriane an aquatica? In utroque *Plutarchus* mentem brutis tribuit declamatorio potius stylo ac more, quam Philosophicò. Non enim validis ullis nititur argumentis ac dignis scholâ Philosophiæ, sed populari tantum illusione, magisque de probitate ac vitiositate morum cavillatur, quam de *Ratione*, prout *Lud. Vivès* iudicat *l. 2. de Anima c. de rat. p. 74.* Ab opinione, quæ bruta rationalia censet, non multum abesse videtur *Aristoteles*, si consideramus ea, uti jacent verba, quæ *l. 9. hist. Animal. c. 46. habet, Elephantem* asserens omnium ferarum mirissimum & placidissimum, quippe qui per multa officia & erudiat & intelligat, quando etiam Regem adorare discit. *Valet sensu*, ait *Aristot. & reliqua sagacitate excellit.* Et eod. lib. c. 1. ubi dicit: *Habere enim vim quandam naturalem animantes in quavis animi affectione videntur, h. e. prudentiâ, stultitiâ, fortitudine, ignaviâ, clementiâ, acerbitate & reliquis habitibus generis ejusdem, in nonnullis commune aliquid disciplina eruditionisque habetur, quemadmodum etiam talia multa de quibusdam animalibus in particulari habet, seqq. capp.* quando eorum prudentiam deprædicat & sagacitatem? Verùm quùm expressis verbis alibi suam exposuerit satis sententiam *Philosophus l. 1. de part. anim. c. 1.* quò ait: *Brutis omnibus delectatio est, intellectus s. mens nullis, Homo unus ex numero animalium omnium vim obtinet*

ratiocinandi, & solus potest reminisci, & l. 1. *hist. Animal.* c. 1. ubi dicit, nihil posse persuaderi brutis, quia Ratione carent; itidem l. 3. de Anima tit. 157. *si Tibi Corpus, inquires, additum non fuisset; Numen eras, si mens isti non fuisset indita, eras pecus:* Eidem tale quid, quasi brutis Rationem vendicaverit, tribuendum haut est, quin potius illa verba, quæ supra citata brutis nimis favere videntur, ita explicanda sunt, ut non identitatem hominis & bruti quoad Rationem, sed similitudinem tantum hujus ad illum vel simulacra, uti vocant, inferant & dicant, non aliter, ac quando *Cicero* l. 3. de *Nat. Deor.* Elephanto belluarum nullam esse prudentiorem, & *Ep. ad Mar.* esse ipsi quandam cum Genere humano societatem pronunciat, item, quando *Strabo* l. 15. Elephantem animali Rationi prædito assidere dicit, atque *Philostrophus* l. 2. de *Vita Apollonij* eundem proximum ab homine prudentia & consilio collocat. Philosophorum tamen quorundam gentilium, inter quos & *Porphyrius* locum obtinet ap. *Nieremberg.* l. 3. *Hist. Nat.* c. 10. opinio, quâ bruta ad rationis fastigium evexerunt, intra limites proprios se non continuit, sed à sapientioribus Ethnicis autoritatem aliquam nacta, ad Ecclesiæ pomœria successu temporis prorepfit, in quibus à *Gnosticis*, recensente *Philostropho*, propugnata est. Nec ipse eloquentissimus *Lactantius* sibi temperavit ab hoc dogmate, ut testatur *Daneus* l. 5. *Phys. Christ.* c. 8. Imò Celebris ille *Laurentius Valla Grammaticus* vellicat l. 1. *Dial.* c. 9. Aristot. quod brutis Rationem denegaverit, de quo meritò audiendus est *Lud. Vives* l. 2. de *anim. c. de Rat.* p. 74. *Laurentius Valla*, inquit *Vives*, in *Dialectica* ratione prædita (bruta) esse argutatur, sed in eo opere contradicendi & arguendi cæcus rapitur in multas ineptias atque absurditates transversus. An *Lipsius* cum modò allegatis Autoribus, brutorum Patronis fecerit, dubium adhuc uni vel alteri esse posset. Ait quidem *Lipsius Episc.* 50. *Cent. 1. ad Junium Nautem:* Trepidus ad hæc & nutus? Age, age movebo Tibi in isto exemplorum mari magis magisque fluctus, &

ambi-

ambignū relinquam, non dicam, an hominem capiant, sed ad hominem, imo supra hominem sapiam. *Epist. ad Epaphras. c. 1.* Rationem, quā ego ominidē care-
re me fateor, si prorsus ille: Verum in fine istius Epistolæ lusum
profiterur: *Habes Insulam, natum non importunē nisi ex hesternō lusu &*
joco inter vina. Non prætereundi hic sunt Indiæ Occidentalis po-
puli aliqui, qui in hodiernum usque diem Simios & Cercophi-
thecos, summā aliās astutiā & calliditate præditos, intellectu
pollere & loqui posse, sed nolle, ne ab Hispanis ad operas &
laborem compellantur, sibi persuasum habent.

§. 2. Exinde satis patere autumo, nos nequicquam
id fingere, quod aliās nulli in mentem venerit, sed obtinuisse
omninō sententiam, quā brutis Rationem assignare quidam
non dubitarunt. Priusquam verō altius provehamur, no-
strumque de ea opinione feramus iudicium, nonnulla de Ra-
tione præmittere operæ pretium esse ducimus. Constare,
namque oportet, quid sit Ratio, vel quid in esse suo invol-
vat, si felicem in decidenda hac controversia sortiri eventum
volumus. Hoc in antecessum expedituri, possemus quidem
de vocis ambiguitate longius differere, utpote cujus explica-
tio ad rei cognitionem nos sæpius deducere valet, itemque
de æquipollentia terminorum, verūm, quū varias illa vox
habeat atque admittat potestates, quas omnes in tanta mul-
titudine, breviores ducturi lineas, recensere non possumus,
ab aliis subinde propositas, Homonymia explicandā, superse-
debimus, de Synonymia parum quoque solliciti, nisi quod
præprimis notatum velimus, mentem, intellectum & Ra-
tionem à nobis pro æquipollentibus haberi, vel etiam, ut
Arm. de bello Visu tr. 2. c. 136. p. 270. tradit, Rationem & intel-
lectum eandem esse potentiam realiter, sed differre in actu,
quia intellectus dicitur, quando res sine discursu apprehendit,
sed idem intellectus dicitur Ratio, quando circa res appre-
hensas discurret considerando, componendo, dividendo.

§. 3. Ad rem ipsam proinde accedimus. *Rationis De-*
fnitionem, adeoque ipsam ejus essentiam, brevibus licet, inve-
stigu-

stigaturi. Sed insignem statim hic observamus Eruditorum
discrepantiam, ita ut dubius merito quis hæreat, quodnam
in tanto sententiarum divortio potissimum iter sequatur.
Dum enim viderunt sapientes, ex asse Rationis naturam ex-
plicare se haut posse, modò similitudine declararunt id doni
divini, modo præstantiam ejus aqualiter depingere fatege-
runt; jam verbis adstruentibus & positivis, jam negativis & de-
struentibus. Inde *Vives* intricatum ac plenum obscuritatis
negotium, mentis naturam perscrutari, asserit. Nobis quid
Ratio sit, dicturis, ita Definitionem formare liceat: *Ratio est
facultas anima humana, omnes res cognoscens, deque rebus cognitis
discurrens, & judicium formans.* Facultas dicitur Ratio, & re-
stringitur ad humanam animam. Quanquam enim princeps
animæ facultas sit, ipsa tamen anima non est, ut ut tota fere *Nomi-
nialium Schola*, (cum quibz disputant *Dd. Conimbr. 7. de Anima c. 3. q. 4.*)
asserat, potentias animæ nec re ipsâ, nec formaliter ex na-
tura rei ab animæ essentia distingui. Nam nos contrariam
potius amplectimur sententiam, quæ *D. Thomæ, Cajetani &
aliorum* est, qui affirmant, realiter eas ab anima distingui,
& dicunt: *Quod ipsa anima essentia est, illud non est ejus poten-
tia.* Hoc probare in proclivi est, siquidem nulla substantia
creata potest esse immediatum operationis suæ principium,
& ut sine accidentibus non consistit illa substantia, ita
nec sine illis agit. Ergò per certa media, perque certa in-
strumenta distincta à sui ipsius essentia efficiet operationes
anima, qualia sunt facultates, quæ & inde distinctæ erunt
à substantia animæ, cum qua si idem essent, ipsæ etiam essent
idem. v. *Zabar. l. de facultat. Beatiss. Sperl. Syn. Antrop. l. 1.
c. 2. qv. 1.* Ad animam verò humanam restringitur Ratio, ut
efficiens causa per emanationem indicetur, ut etiam deinde
tùm Deo, tum Angelis, tum brutis ea Rationis potestas
denegetur.

§. 4. Porrò, ut quidditas Rationis eò melius patefcat,
formalem istus rationem in eo ponimus, quod omnes res cogno-
scat,

scat, deque rebus cognitis discurrat, & iudicium formes. Omnem
 rem Rationem cognoscere dicimus & asserimus, h. e. ad sub-
 stantias, accidentia, universalia, singularia, Entia realia, & ra-
 tionis cognoscendo pergere, hacque ratione omnia potesta-
 te receptionis fieri Rationem seu Intellectum. Non quidem
 diffitemur, multos & hic scopulos esse, in quorum duritiem
 pedem impingere perquam facile est, dum alii intellectiois
 humanæ objectum posuerunt Entia tantum, alii Entia & Non-
 Entia, alii singularia, alii universalia, alii sensilia, alii insensilia,
 alii materiata, alii immateriata; & præcipuè in eo multum
 difficultatis situm esse deprehendimus, quò Philosophi inter
 se disceptant, an mens nostra valeat per se & distinctè mate-
 riata singularia intelligere & cognoscere, quâ in re Viri non-
 nulli Doctissimi statuerunt, mentem hominis sola universalia
 cognoscere, singularia solum, ut in universalibus includuntur,
 quorum rationes in quatuor capita redegit *Picolom. l. 1. de men-
 te human. c. 15.* nihilominus tamen nos viam, Clarissimorum
 Virorum vestigiis signatam, sequimur, statuentes, objectum
 adæquationis omnes esse res, quatenus intelligi possunt.
 Itaque licet communiter res dispescant in eas, quæ sunt supra
 rationem, & quæ juxta illam, & quæ infra sunt, circa nullas
 tamen planè otiosa est Ratio nostra, sed circa omnes suo ver-
 satur modo cognoscendo tum *θεσινωσ* tum *ἀπνησινωσ*, tum *κατ'
 ἄξοντιν*, seu per viam eminentiæ. Hæc autem omnia ita se
 habent, ut à nostra Ratione haut simul & unò momento co-
 gnoscantur, sed successivè. Non inficias imus, verum esse,
 quod monet *Thales ap. Laërt. Γαλισηον νῆσ did πᾶσων τρέχεις*, un-
 de etiam, igneum vigorem illi à Deo inditum esse, *Virgilius* non
 immeritò cecinit, propter agitationem mentis, quæ nunquam
 quiescit, ut Cicero loquitur; nondum tamen omnia, nec multa,
 quâ talia sunt & manent, nisi uniantur ad aliquod totum, &
 propter hanc unitatem unum forment conceptum objecti-
 vum, simul & unò intuitu Ratio propter suam finitatem co-
 gnoscere potis est.

§. 5. Notanter dixi, *objectum adæquationis nostræ Rationis esse omnes res, ut probè contradistinguat* *objecto vel primitatis vel formalitatis.* Hoc, ut breviter dicamus, est verum, unicum mentis pabulum, circa quod observandum imprimis est, quod *Mendoza Disput. 5. de anima sect. 3. 15.* monet, intellectum non semper tendere in verum realiter, sed in verum realiter & apparen- ter, alioquin nunquam deciperetur Ratio, decipitur autem, quia præstat assensum objecto, quod non est. Sicut enim evidentia_ objecti necessitat intellectum ad illius assensum, ita evidentia falsitatis illum ad non assentiendum necessitat. *Illud objectum sc. primitatis sunt singularia sensibilia, Singularia, inquit B. & Celeb. Sperl. l. c. p. 130. quia his cognitis demum universalia formantur sensibilia, quia nihil est intellectu, quin prius fuerit in sensu.* Liceat nobis hic paululum persistere, & faciliè apparebit, quomodo cognitio Rationis fiat.

§. 6. Quoniam animus cœlestis, terrestris domicilio corporis hebetatur, eò fit, ut ad cognitionem sui objecti sine sensuum ministerio pervenire non queat: Ideò rectè *Plato, Philosophorum quasi DEUS, internuncios quasique satellites sensus appellavit, eosdemque duces ad veritatem.* Et *Aristoteles* pronuntiavit, nihil intelligi, nisi prius sensu id perceptum fuerit, quocunque modò seu directe & immediatè, seu indire- ctè & mediatè. *v. B. Sperl. l. c. p. 198.* Sensus autem non percipit substantiam rei, vel ut *Ciceronem* locutum esse ajunt, essentiam rei, ideoque nec secundum esse suum totum objectum ingreditur sensum, sed per imaginem sui ipsi sese insinuat, dum sensibile spargit & diffundit à se speciem sui in partes omnes, quas primò apprehendunt sensus externi. Ejus- modi species dicuntur sensiles, vel etiam spirituales & intentionales, suntque simulacra & imagines ab objecto sensibili egre- dientes, illudque sensibus repræsentantes. Neque tamen in exteriore sensu manent & perdurant diutius, sed sensus com- munis, qui inftar centri est in circulo, cerebri beneficio, omnes istas recipit, sensilia propria cum à se invicem, tum à com- mu-

munibus discernit, & Phantasia offert, quæ proximè ministerium præstat, ita, ut sine illius ope, quacunque ratione facta, nihil cognoscat Ratio. Hæ in Phantasia contentæ species, nomine mutatò, Phantasmata appellantur, per quæ facultas hæc cognoscit res externas etiã absentes. Ex idolo deinde Phantastico, tanquam ideâ, intellectus agens, ejus ad similitudinem, efficit speciem intelligibilem spiritalem, quando Phantasmata conditionibus materialibus, quæ sunt instar tenebrarum, involuta illustrat, non quidem formaliter, ita ut vim seu qualitatem imprimat, cujus beneficio phantasma ab intellectu excitetur, ad gignendam formam spiritalem seu speciem intelligibilem, neque objectivè solùm per solam assistentiam & præsentiam; sed effectivè, dum intellectus agens, tanquam externa lux, sui consortio activè phantasmata elevat ad producendam speciem intelligibilem, cui accedit & hoc, quod speciem sensibilem, in phantasia impressam sua materialitate & accidentibus singularibus exuat, à phantasmate præcidat, ab iisque repurgatam ad intellectum patientem transmittat, ubi in speciem intelligibilem abit. Duo enim intellectui competunt *Φωτισθεν & Χωρισθεν*. v. B. Martini *Exerc. Met. 8. l. 1. th. 9. p. 319.* Nolumus hic prolixius de intellectu agente & patiente discurrere, quum brevioribus nobis ambulandum sit spatiis. *Sperlingius noster desideratissimus* satisfaciet ei, qui plura à nobis desiderat, cujus sententiam meritò amplectimur & veneramur, utpote quæ luculentissima est præ omnibus aliis, in quibus rem intricatam intricatius propositam deprehendimus, v. *Eund. l. cit. p. 135.* Neque satisfacit rei *Deusingius fascic. diff. select. p. m. 207.* qui intellectum agentem mentem ipsam seu rationalem animam facit, patientem verò facit illud, quod rationem habet per participationem, seu sensitivam facultatem esse dicit. Nam intellectus patients sensibus minimè immersus est, sed longè ab iisdem remotus, & illud, quod rationem habet per participationem, non est sensitiva facultas absolute dicta.

§. 7. Rationis 'autem' cognitio, uti prærequirit τὴν ἀδιαπέταν νόσιν, quâ intellectus sive Ratio singulatim omnia concipit nihil affirmando & negando, sic involvit deinde τὴν θετικὴν καὶ διαλεκτικὴν, quâ conceptum conceptui jungit Ratio, aut aliquem ab aliquo disjungit, & perficitur demum per διαλογικὴν seu discursum, quando Ratio omnia discutit, ab una notitia ad aliam dependentem à priore, in eaque formaliter contentam & formaliter deductam progreditur ex una notitia, per sensus antea hausta, ad ignotiorem tendit, eamque nullis haustam sensibus elicit: Et talis discursus præprimis in Ratione spectandus est & considerandus probè. Hanc cognitionem excipit *judicium*, quod ex illa, cognitio omnibus atque excussis proficiscitur, *judicium* nempe *ratiocinativum*, quod super ipsam rationem ejusque actiones simul reflectitur, & discursus mentis præsupponit.

§. 8. Hæc est illa princeps hominis facultas, cui altera indivisô conjuncta est nexu, *VOLUNTAS*. Duplicis nempe generis facultas rationalis est in homine. Una suapte naturâ intelligit, altera participatâ Ratione. Pars animæ suapte naturâ intelligens ipse intellectus dicitur, ratio atque *ῥῆσις*; pars per participationem intelligens appetitus salutatur, qui iterum distinguitur in *intellectivum*, atque *Voluntas* nominatur, per essentiam quoque rationalis vocata à Scholasticis, annot. *Arm. de Bello Visu. p. 31.* quæ, quod ratio judicat eligendum, eligit atque facit, non quidem necessario, ita ut determinetur ab ultimo *judicio intellectus practico*, sed liberè, qua de re *v. B. Meiss. in Philos. fabr. pars. 3. sect. 1. qu. 6. p. m. 27.* & in *sensitivum*; non quatenus in brutis est, sed ut rationi subjacet, cui parere debet, unde & participativè rationalis dicitur. *Voluntas* nunc & *Ratio*, uti diximus, se mutuò respiciunt, quâ de causâ, cui tribuitur *Ratio*, ei etiam tribuenda *Voluntas*. Ubi est omnium rerum cognitio, earum compositio & demum discursus seu *ratiocinatio*, ibi & libera rei cognitæ electio, quæ facit, ut subiectum volens ad utrumque indifferens sit atque *indeterminatum*.

§. 9.

§. 9. Rationem insequitur Oratio, hinc dicitur ea, quod sit facultas animæ rationalis, ad res mente conceptas, enunciatione manifestantes ordinata; (*B. Spert. Antrop. l. 1. c. 6. p. 275.*) non quod ad primarias animæ rationalis potestates ea referenda sit, sed ad secundarias unice. Nobiliora namque objecta atque operationes habent voluntas & Ratio, inde nobiliores quoque potestates dicendæ sunt, qualis sermo non est, quæ illis objectis atque operationibus præstantioribus destituitur; interim tamen ipsam Orationem ita ad hominem ejusque animam rationalem spectare putamus, ut unâ cum Ratione deneganda brutis animalibus sit, quod & de Rifu, nec non omnibus iis, quæ ex Ratione, tanquam fonte, profluunt, asserere non dubitamus.

§. 10. His in antecessum præmissis, jam de ipso quæsito intimiùs perspiciendum est: An Brutis Ratio competat? Pro negativa, quam nostram esse, vel ex præced. §. quivis videt, facit hoc, quod in animam seu formam, quæ actuat bestiam quamcunque, & ei esse distingui & operari specificum dat, non cadant ea, quæ in anima intellectuali manifestò deprehendimus, utpote sunt 1. *cognitio omnium rerum celestium quoque & æternarum*, 2. *speciei intelligibilis expressio*, 3. *reflexio super ipsum intellectum*. Hæc bestiali animæ, quæ materialis ratione existentia, non competere, patet, quia effectus non potest esse totò genere nobilior, aut deterior suâ causâ, esset autem hæc ratione effectus utique nobilior, si brutis illa, quibus dignoscitur Ratio, convenirent, nisi quis perquam absurde asserere vellet, formam hujus vel illius bruti ne quicquam inferiorem esse animâ humanâ, in qua nobilissimos illos Rationis actus deprehendimus.

§. 11. Deinde, si bruta intellectu gauderent, etiam voluntate pollere, dicenda essent, quia ut appetitus sensûs, ita

voluntas mentis individua est comes. Ἄν' μετὰ λόγῳ πᾶσα
ταῖ ἐναντίων; αἱ δὲ δυνάμεις ἀλογοὶ μία ἐνός, inquit *Philos. l. 9. Met.*
6. 2. Nunc bruta voluntate destituuntur. Rationem do-
Agens voluntarium habet libertatem contradictionis & indif-
ferentiam, quâ actum aliquem potest elicere aut suspendere
positis etiam omnibus ad agendum requisitis, e. g. proposito
cibo & potu præsentē, etiam naturâ ad comestionem compelle-
nte, homo ab ea potest abstinere. Sed bestia omnibus ad
agendum ritè dispositis non potest non ferri in suum obje-
ctum. Hinc firmum manet, bruta neque voluntate neque in-
tellectu prædita esse. Excipiunt & provocant libertatem &
indifferentiam brutorum asserturi ad id, quod videamus canem
modo citatiore gressu, modo lentiore ferri, interdum
etiam quiescere, nemine urgente, sed suoapte motu; quod vi-
deamus bruta allici beneficiis, moveri præceptis, terri mi-
nis, & avocari ab aliquo opere. Verùm enim verò bruta vi-
dentur feriari, quum agere possint, aut agunt, quantum possunt,
aut non agunt, quod agere possunt, non quod adsit iis libertas
& indifferentia, sed quia deest iudicium phantasticum, indi-
cens operationem aut modum operandi diversum ab eo,
quem re ipsa tenent. Sic quando brutum flagellis terretur,
aut blanditiis & escâ allicitur ad aliquid faciendum aut omit-
tendum, illud fit absque libertate, eò, quòd beneficio vel
interventu objectorum talium aut talium exoriatur determi-
natio à phantasia facta, necessitans brutum in unam partem,
v. g. ostentatione flagellorum excitatur quasi in bruto recor-
datio præteritorum verberum; quam affectatur iudicium
phantasticum, determinans ad fugam vel aliud quid, ne
malum aliàs inflictum denuò subeatur. Ulterius, ut obtri-
neant, brutum se libere determinare posse ad alterutrum
objectorum, talem objiciunt casum seu eventum, quem
Metaphysicum vocant, bruti æquè fame ac siti vexati, &
inter pabulum ac potum æquò spatio distantia, collocati, &
dicunt, tunc necessarium omninò videri, ut concedatur
facultas

facultas intrinseca bruto se determinandi ad alterutrum, quia nullum proferri potest extrinsecum determinans; aut asseratur, brutum in illo eventu hæsurum, quod ipsi incredibile existimant. Sed *Celeb. Schott.* quando ad hoc respondet, posterius incredibile non iudicat, quin potius suffragium ipsi præbet, postquam alias quoque adduxit responsiones, inter quas, quæcunque assumatur, quodammodo dubio satisfiet. Nobis inprimis *Medina* placet solutio, cui nihil obesse arbitramur *Schotti* exceptionem. v. *ejus Phys. cur.* l. VII. c. XIX. p. 875.

§. 12. Porro, si brutis hæc competeret Rationis prærogativa, quale discrimen essentiale inter ea & hominem, quò minus is ipse brutum sit, intercederet? Nullum certè. *Bruta rectè habebimur, si illa hominum habemus loco.* Et si mente prædita forent animalia, mentisque operâ uterentur ac fruerentur in iis, quæ astutè, quæ callidè, sagaciter lepideque agunt, quæque prudenter acta alicui videri queunt, longè feliciora existerent, uti non inconcinne infert *Schott.* l. c. p. 872. ipsò homine: Huic enim, tametsi congenita mens sit, mentis tamen usus in prima ætate nullus, delitescit initio, exseritur cum tempore, excolitur studio & disciplinâ. At animantibus non tam congenita est calliditas, astutia, & si ita libet appellare, prudentia, sed etiam à prima nativitate sese exserit. Apes vix natæ favos exstruunt, mella colligunt, Regem sequuntur, Republicæ servant formam. Formicæ juvenes æquè providæ & laboriosæ sunt, ac ætate provectæ. Gallinacæ pulli, vix ovo exclusi, milvum fugiunt. Milvus, nullò instruento, persequitur gallinam. Lupus inter homines à primo ætatis die educatus, ovem infestat. Aranea telum hirundo nidum, nullò præeunte instructore, texit atque ædificat. Ergò *felicitatem hominis prodigit, qui brutis mentem concedit.* *Lud. Vives* l. 2. de anima p. 75. à figura brutorum argumentum petit, quò Patronos mentis belluinæ redarguere

arguere conatur. Pergit deinde *Vives* ad Religionem, cuius carentia grande argumentum esse dicit, belluas ratione destitui. v. loc. alleg. p. 76. Maneat igitur nobis fixum atque firmum, nullam habere rationis possessionem, nec sermone, nec prudentiâ, nec aliis virtutibus s. illæ sint intellectuales s. morales, prædita esse bruta, quod posterius ex priori spontè fluit. Negatô enim antecedente, negatur etiam illud, quod aliàs necessariò & per naturam consequitur. Quid si verò dicamus bruta analogum quid Rationis, sermonis atque virtutum habere? Hic nulli litem movebimus de modo loquendi: Dicat, si vult, bruta gaudere facultate Rationi analogâ. Optimè res sese habet, modo non intelligatur analogia illa, quam vocant attributionis intrinsecæ, quæ aliàs non rei diversitatem, sed participationis inæqualitatem tantummodo infert. Concedimus aliquam Analogiam, eam autem, quam vulgò proportionis dicere consueverunt, quæ in nuda similitudine consistit, & semper aliquam improprietatem involvit.

§. 13. Propositis iis, quæ ad probandam nostram sententiam sufficere putamus, ordo postulat, ut ea spectemus, quæ adversæ parti patrociniandi brutis quandam veluti imposuerunt necessitatem. Nec tamen omnia sigillatim & distinctè, prout par esset, hic evolvere & discutere nobis integrum est. Delineabimus ergò tantum illa, & breviter, quousque valeant, indicabimus. Viderunt industrii rerum æstimatores miras nonnullorum brutorum operationes, quæ insignem sagacitatem, providentiam, prudentiam, aliosque habitus de se spirant. Viderunt providam, operosam ac laboriosam formicæ industriam, animalculi istius, quò minoris, eò sagacioris, prout nempe frumentationem facit in æstate, sibi quæ providè colligit cibum pro hyeme, ut eodem vivat, quando parere eum non potest. Quæ frumentatio alia quoque admiratione digna ficit, recensita à *Celeb. Schoss. Phys. Cur. p. 806.* Quam affabrè Apes

Geo-

Geometriam, figurarum pulchritudinem, fingendi elegantiam, sine arte, sine regulis sine circino figuras sexangulas & sex laterum, & aequalium angulorum conficiant, vel politiam suam constituent, luce meridianâ clarius est. Quam artificiosè aranea texturam, nulli mortalium imitabilem, formet, quam concinnè fila disponat, alia in rectum immissa fundamenti loco, alia in orbem currentia & extensa rara explicet, atque in centro, ceu in speculâ, prædam advolantem, & veluti retibus se implicantem, observet & teneat, ædium trabes ostendant. Quantum in Bombyce natura manifestaverit artificii, impossibile est omnia complecti. Multa licet scribantur, multa tamen restant. Hæc & alia dum pensitarunt homines, quæ non nisi ex habitu proficisci posse existimarunt, præter sensum, etiam Rationis particulam subesse suspicati sunt. Habitus enim de Rationis præsentia luculentum præbet testimonium. Verum hæc adeò firma non sunt, ut vel habitus, vel Rationem in bruta cadere nobis persuadeant. Habitus quæso, quid sibi volunt aliud, quam inclinare potentiam naturalem, eamque faciliorem reddere in ordine ad itum actum, potentiam quidem illam, quæ in se indifferens est ad aliquid agendum, ita ut etiam æcius suos aliter exercere possit? Bruta verò quid? Determinatè agunt per potentias naturales, ad unum determinatas, nec vera istis libertas vel indifferentia ad agendum competit. Hinc nec habitus nec Ratio ipsis competere potest, v. *Svares Disp. 44. sect. 3. n. 3. p. 427.* Ad exempla, quæ nobis contraria videntur, respondemus, bestias agere multa ex instinctu Naturæ, quam Deus singulis speciebus indidit ad se tuendum, ad consequenda comoda, & vitanda incommoda, & beneficiò hujus instinctûs cognoscunt quoque bruta, quid sibi conducatur nec ne, quid conservandi sui causa agere debeant, vel non. Appositè *Hippocrates lib. de Alum. Anima etiam sine magistro ac præceptore sapit.* *Et erudita est natura, licet rectè*

facere non didicerit. Multa insuper callidè & prudenter, agunt bruta beneficio phantasiæ, aut aliarum internarum facultatum animalium. Hinc quò melius istæ sunt comparatæ, eò melius, eoque sagacius actiones suas exercet hoc vel illud brutum. Hinc est, quod non omnia individua in hac vel illa brutorum specie pari sagacitate agant, ut non opus sit hujus rei declarandæ causâ aliam quandam à phantasia aut æstimatoriâ, aut aliâ internâ facultate diversam fingere.

§. 14. Alii probaturi, brutis non deesse Rationem, dicunt, in *illis dari causalitatem finis*, & ita Rationis usum ipsis competere, asserunt. Prostant, ajunt nobis adversi, exempla canum, qui, ut detenderent Dominos, quodcumque subierunt periculum. (*Schott, Phys. cur. p. 967.*) qui, occisis heris, illos, qui necem intulerunt, manifestarunt, quò interneccionem in Dominis commissam ulciscerentur. Prostant historiæ, ex quibus manifestum evadit, bruta prudentissimas actiones suscipere, ut ad finem, quem sibi destinaverunt, nec non ad illud, quod ex usu sibi fore putant, eò facilius pertingant. *V. Schott, lib. cit. p. 867.* Nonne multa animalia familiares sibi medicinas cognoscunt? quemadmodum hirundines ad meatus oculorum pullis suis aperiendos Chelydoniam adhibere dicuntur, & capræ sylvestres in Creta, sagittis transfixæ dictamnium quærunt, & hujus pastu eas excutiant. Nonne cancer fluviatilis, ostreis ubi insidiatur atque ex iis escam venatur, lapillos patulæ hiantique testæ ingerit, ita ut occludi nequeat, mox dentato forcipe pisculentam carnem abradit atque elicit, eoque alimento livaviter ac securè, nullòque vindictæ metu fruitur. Sed nec hæc evincunt Rationem in brutis obtinere. Non quidem inficiamur, bruta propter finem actiones suscipere & perficere, verùm distinguendi sunt ordines & gradus propter finem agentium in serie corporum naturalium. Primus ordo est, quò agens à fine perfectè movetur, novitque

que ad eundem optimè actiones ordinare & discernere bonitatem finis à bonitate mediorum, item de medijs deliberare, variumque modum finem assequendi determinare, & hujus ordinis solus homo est. Medius ordo est, quo agentia non nisi materialiter sub Ratione boni & convenientis propter finem agunt, & medijs oblati uno modo agunt, ad hunc ordinem referenda sunt bruta. Infimi ordinis sunt plantæ & metalla, quæ, quum sensu careant & intellectu, motus finis à propria profiscitur forma. Quando autem canes, elephantes, & alii brutorum benefactores suos interdum & ad sui internecionem usque amant, eosdem ab injuria defendunt, aut illatam ulciscuntur, & vel ipsi injurias ad supplicium rapiunt, vel alios ad pœnam infligendam latratu aliisque signis instigant, partim sensuum, partim affectuum operâ fit, ubi nec ipsius Dei jusus & nutus planè insuper habendus, qui, quæ nos gerimus, auditque videtque, & sæpius ad scelera manifestanda, quò justâ coërceantur pœnâ, brutis utitur animalibus. Notandum præterea, quod cuique datus sit à natura appetitus salutis & conservationis suæ. Quid ergò mirum, si & bruta medicinas, victum, nec non arma, aliaque ad sui conservationem adhibeant, eo etiam certoque modo, quem Natura præscribit.

§. 15. Alii *capacitatem disciplina & instructionis nobis obtendere satagunt, quò brutis docilitatem, & exinde Rationalitatem concilient. Quam in rem varia sistant documenta, confer. Elian. l. 13. hist. anim. c. 22. Jonston. Ibarmaogr. cl. 7. c. 15. Cœl. Rhodig. l. 25. c. 28. L. A. p. m. 14. 22. Lips. cent. 3. ep. 56. & qui instar omnium est, Schott. in Phys. cur. l. 8. Quicquid autem horum sit, si per docilitatem intelligitur, quod scientiam propriè sic dictam consequi possint bruta, negamus ea docilia esse. Doceri possunt rō 71, quod nos in dubium non vocamus, vidit enim & nostra patria Elephan-*

phantem, probè instructum & informatum, qui spectaculi instar ante annos non ita multos circumducebatur, sed *ro didi* doceri nequeunt. Adde, quod hæc docilitas non surgat ex iis principiis, unde Rationis experimentum quis possit capere, sed ex asvesatione assiduâ & laboriosa diurnitate temporis, in aliquam firmitatem usu compacta, derivatur illa promptitudo agendi, quam docilitatem hic dicimus. Ad hanc sufficit memoria, imaginatio & habilitas membrorum corporis, quæ omnia, quam in brutis excellenter vigeant, mirum adeò non est, quod illa discant, illa atque exerceant, quæ tantâ cum delectatione spectamus. Sunt illa quidem opera intelligentiæ ac Rationis, at non Rationis brutorum, sed illorum, qui bruta docuerunt.

§. 16. *Alii ipsam loquelam animalium brutorum,* tanquam scutum & frameam obijciunt, & propterea imprimis aves accersunt, quas præ reliquis animantibus, quum eorum natura aliquantò sublimior sit, & à terrenis rebus longius remota, loquelæ capaces esse multi testantur Clarissimi Viri. Sic *Cælius Rhodig. l. 3. c. 32. p. 153. de quodam Psittaco* commemorat, qui Romæ apud *Ascanium Cardinalem* centum aureis nummis comparatus fuit, quod ille articulatisimè symbolum Apostolicum, continuatis perpetuò verbis, integrè pronunciaverit; perinde atque vir peritissimus *Scalig. Exercit. 237.* dicit, Monachos quendam aluisse *corvum*, qui coquum *Conradum* nominatum in fame implorabat, adeò expressè, ut ab homine vocatum arbitraretur. *Plinius* inquit, se vidisse *Cornicem* in urbe Roma & Boëtia exprimentem plura verba ordine contexta, idemque de turdo, quem *Agrippina, Claudii Caesaris* uxor, habuit, testatur. Huc spectat, quod *Stat. l. 2. Sylv. canit:*

*Psittace, dux volucrum, atque hominū faciunda
voluptas,*

Humana solers imitator, Psittace, lingua.

Et Ovidius:

Non fuit in terris vocum simulantiōr ales.

Nec minus, quod *Persius* habet in Prologo:

Quis expedivit Psittaco suum λόγος?

Corvos, quis olim concavum salutare

Picasque docuit verba nostra conari?

Conf. *Laluis Bisciola* tom. 2. bor. subcis. l. 15. c. P. *Scott. Mag. Nat. part. 2. l. 1. synt. 5. c. 1, 2, 3, & 4.* ad quam provocat ipse in *Phys. cur. p. 883.* sed respondemus nos, aliud esse vocem, aliud sermonem, aliud sermonis imitationem. Quando igitur voces humanas aves imitantur, improprie locutio est, quia non intelligunt, quid pronunciant, sed asvesfatione, id agunt. Proprie sic dicta locutio non est, quam *Mercur. Trismeg. in Pimandro* sororem intelligentia, & *Meletius l. de bonis C. de multipl. fac. Angelum intellectus* dixerunt. Memoria gaudet bruta, cujus beneficiō multa observant, & tempore oportuno usurpant. Non dicam, sæpè inesse historiis, quæ omnem excedunt fidem. *Ue Ecbō pro una voce duas aut tres reddit, ita multi geminant visa & audita.* Ridiculum insuper plane est, quod parva *Genesis* & *Iosephus* opinantur, loquendi facultate olim prædita fuisse animalia bruta omnia, amisisse verò eandem, quum *χλωτισσυχύσει* punirentur hominum linguæ.

§. 17. Quid verò iis respondendum esse existimemus, qui brutis eo usque favent, ut non tantum sermonem, sed etiam sermonis intellectum illis tribuant? Nos talia quidem audimus & legimus, at quibus Rationibus asserantur non animadvertimus,

timus, quin potius ut sermone, ita & sermonis intellectu à brutis animantibus homines disternari credimus. Non diffitemur bruta singula in suo genere naturalia quædam affectuum suorum signa edere, & aliqua interpretatione uti ad se invicem posse: Verum sermonem, ejusque usum & intellectum brutis convenire haut arbitramur, utpote qui datus est ad mentis conceptus revelandos. Pro ut igitur mens & ratio brutis denegatur, ita & sermo, istiusque usurpatione mutua & intellectio.

§. 18. Nonnulli ad *Risum* sese recipiunt, quumque ipsi videant, risibilitatem essentiali Rationalitatis consequens esse, in aliquibus verò brutis, cuculo nempe, psittaco aliisque risum, uti putant, deprehendant, non posse fieri autumant, quin illis ipsis Ratio congruat. Sed quod illi, qui hoc nobis obijciunt, tanquam certum præsupponunt, illud nos æquè falsum esse putamus. Nondum enim demonstrarunt ullum animal brutum risu præditum esse. *Equis & vaccis, ait Celeb. Sperl. Anthrop. l. 1, c. 5, qu. 1. p. 244. cum lætitiæ offertur materies, haud rident, sed in solis acquiescunt affectibus: De cuculo verò putant rem esse majoris considerationis, & difficilioris explanationis. Nam præter suum cucu vocem at tollit interdum, & variat, quod cuculi risum appellant. Sed respondendum, aliud videri, aliud esse risum. Affectat ipsum cuculus, sed non habet. Imitatio est, res ipsa non est. Libidine cum tentatur, voce hac sociam ad concubitum sollicitat. Cont. Hieron. Fracast. de synp. & Antip. c. 20. p. 86. Neque Fletus rectè tribuitur brutis. Si enim fletus cadit in bruta, non video, cur non & ipse risus iis adscribendus sit, quum ridere & lacrymari ad duos sibi invicem oppositos affectus lætitiæ & tristitiæ ordinata & determinata sint, quatenus uterque ipsum animum seu mentem respicit, quâ de causa ad fletum non sufficit cujuscunque humoris ex oculis emissio, nec humor omnis lacryma dicendus est, nisi improprie forsitan & metaphoricè, quod longius extèqui pagellarum*

gellarnm angustia prohibemur, plura subministraturi b. c. D.
 si in conflictu hac de re differendi nobis occasio dabitur.
 Habeant adhuc sibi Adversarii futurorum presagium, quod
 præclarum in brutis faciunt, & quo Rationi, quam fingunt,
 brutorum haut leviter patrocinari suscipiunt. Habeant illi
 divam suam sine nobis rivalibus. Extollant & credant præ-
 sagium quodcumque & quousque velint. Nobis non pla-
 cet minus subactum iudicium & nimia credulitas. Habe-
 ant sibi quoque Adversarii, quod ex Job. XXXVIII, 36. pro
 stabilienda sua sententia in scenam produciunt, non fontem
 sed rivulos secuti, quando verba: מי נתן לשכוי - בינה
 cum Vulgata reddunt: Quis dedit Gallo intelligentiam. In-
 volvit hæc versio somnium Judaicum, v. Buxtorf. in Lexic.
 p. m. 803. Rectius inde Arias vocabulum לשכוי vertit con-
 templationi. Nobis hoc persuasum manet: Ratio
 brutis non assignanda.

T A N T U M.

AB: 155 159

ULB Halle 3
002 673 711

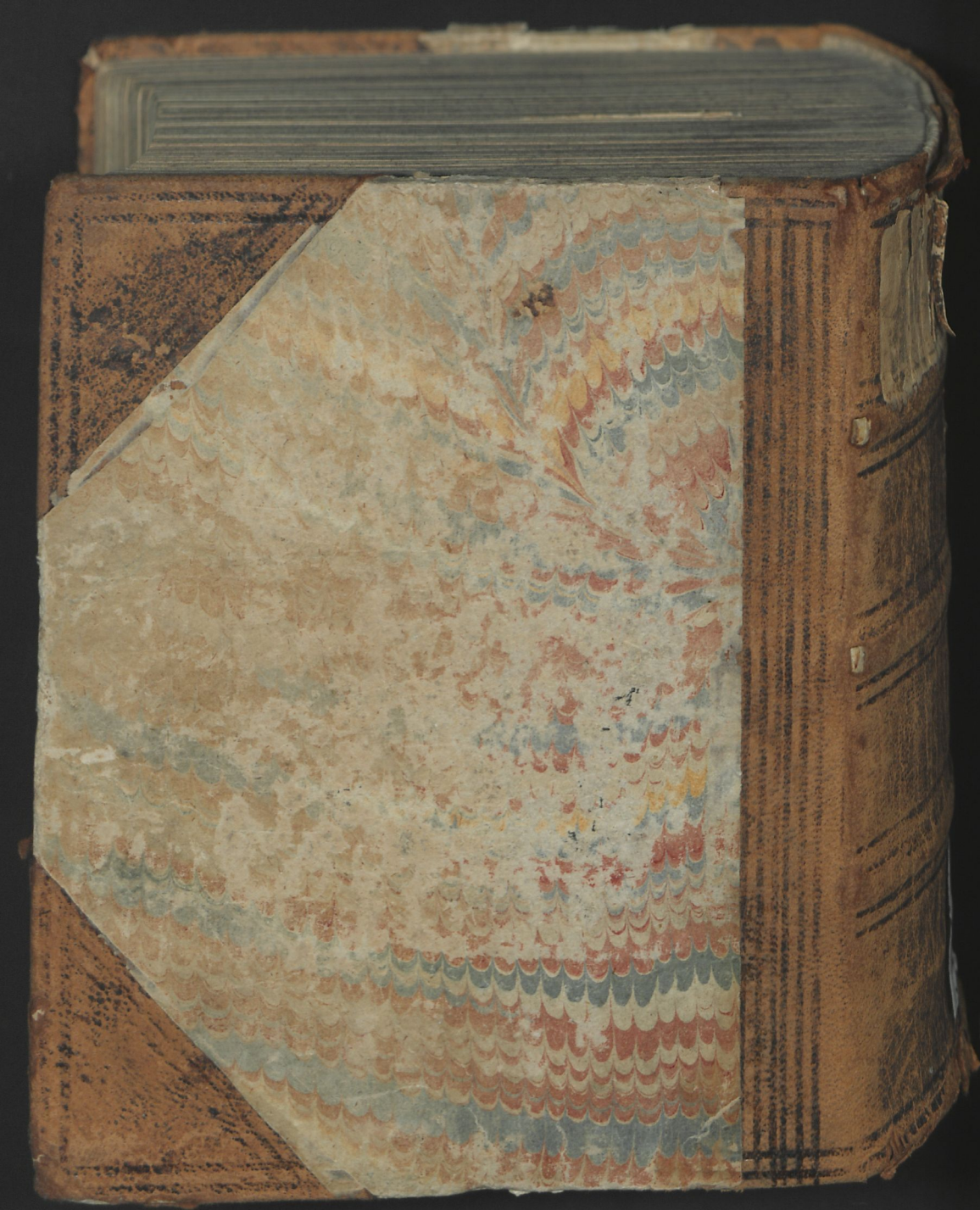

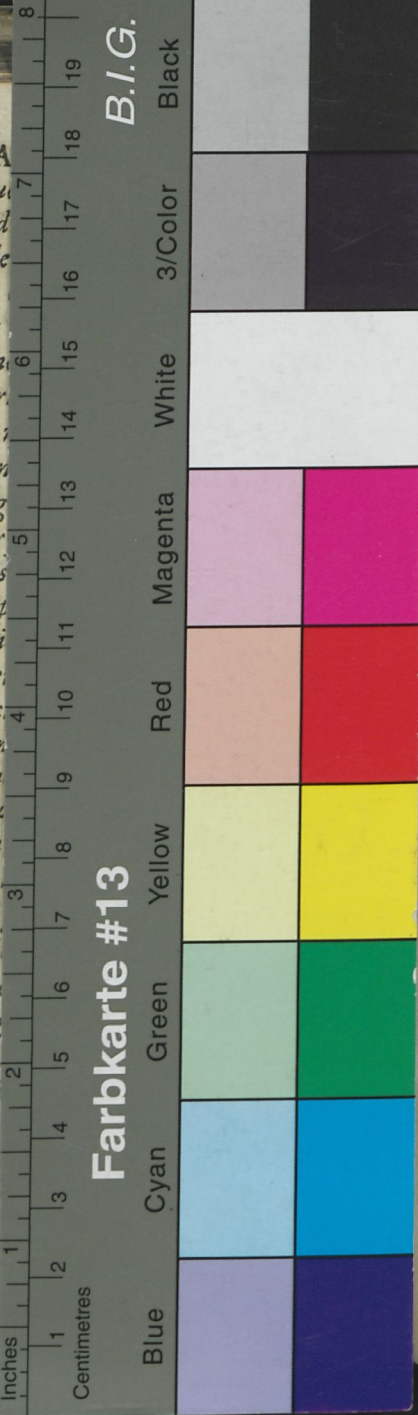
17

56.

1017

II.

EXP HYSICIS
De
RATIONE
BRUTORUM
PRÆSIDE
M. JOH. ERNESTO

Gering/

publicam disputationem habebit

Gottfried Haupt/

Torgens. Misn.

In Auditorio Minori

Ad diem XV. Februar.

horis matutinis.

Olim Witteberga, 1665. edita,

Nunc verò

ERFURTI, Stanno MÜLLERIANO

1706, recusa.

